

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยวิธีวิทยาการแบบผสม (Mixed Methodology Research) เป็นการผสมผสานระหว่างวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) กับวิธีวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) ผู้วิจัยขอเสนอรายละเอียดตามลำดับดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

๕.๑.๑ การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๑๗, S.D. = .๔๒) และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักอิทธิบาท ๔ ($\bar{X}$ = ๔.๐๒, S.D. = .๔๕) รองลงมา คือ ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักอิทธิบาท ๔ ($\bar{X}$ = ๔.๑๘, S.D. = .๔๗) และด้านการบริหารงานงบประมาณตามหลักอิทธิบาท ๔ ($\bar{X}$ = ๔.๑๖, S.D. = .๕๓) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ ($\bar{X}$ = ๔.๑๒, S.D. = .๔๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีดังนี้

๕.๑.๑.๑ ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ พบว่า โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๑๑, S.D. = .๖๐) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ มีความพึงพอใจในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนที่มีคุณภาพ ($\bar{X}$ = ๔.๓๑, S.D. = .๘๔) รองลงมา คือ มีความพึงพอใจในการวางแผนพัฒนางานด้านวิชาการที่เป็นระบบ ($\bar{X}$ = ๔.๒๓, S.D. = .๘๓) และมีการพิจารณาการพัฒนาระบบการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = ๔.๑๙, S.D. = .๘๑) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีการพิจารณาให้มีการส่งเสริมด้านทางวิชาการแก่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = ๓.๙๕, S.D. = .๙๗)

๕.๑.๑.๒ ด้านการบริหารงานงบประมาณตามหลักอิทธิบาท ๔ พบว่า โดยรวมและรายข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๑๖, S.D. = .๕๓) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ มีการอนุมัติการใช้จ่ายงบประมาณถูกต้องตามระเบียบ ($\bar{X}$ = ๔.๒๑, S.D. = .๗๒) รองลงมา คือ ตรวจสอบการบริหารเงินและการบริหารบัญชีอยู่เสมอ ($\bar{X}$ = ๔.๒๐, S.D. = .๗๐) และ

การจัดสรรงบประมาณตามระบบถูกต้องชัดเจน ตามแผนโครงการ ($\bar{X}$ = ๔.๑๘, S.D. = .๗๒) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ พัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการบริหารงบประมาณที่ชัดเจน ($\bar{X}$ = ๔.๑๒, S.D. = .๗๔)

๕.๑.๑.๓ ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักอิทธิบาท ๔ พบว่า โดยรวมและรายข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๑๘, S.D. = .๔๗) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายงานอย่างเสียสละ ($\bar{X}$ = ๔.๓๑, S.D. = .๖๓) รองลงมา คือ มีการดำเนินการเกี่ยวกับการเลื่อนเงินเดือนอย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = ๔.๒๕, S.D. = .๖๒) และมีการพิจารณาการลาทุกประเภทของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ถูกต้องตามระเบียบ ($\bar{X}$ = ๔.๒๒, S.D. = .๖๘) ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จัดระบบและการจัดทำทะเบียนประวัติด้วยความขยันหมั่นเพียร เป็นปัจจุบัน ($\bar{X}$ = ๔.๑๑, S.D. = .๖๙)

๕.๑.๑.๔ ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักอิทธิบาท ๔ พบว่า โดยรวมและรายข้อ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๔.๒๐, S.D. = .๔๕) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ มีการพิจารณาส่งเสริมงานกิจกรรมนักเรียน และการรับนักเรียนอย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = ๔.๓๐, S.D. = .๖๑) รองลงมา คือ มีการส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานการศึกษาของบุคคล ชุมชน องค์กรหน่วยงานและสถานบัน สังคมอื่นที่จัดการศึกษาอยู่เสมอ ($\bar{X}$ = ๔.๒๕, S.D. = .๖๑) และมีความเอาใจใส่ในการดูแลอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมอุปกรณ์การเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}$ = ๔.๒๒, S.D. = .๗๖)

๕.๑.๒ เปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

๕.๑.๒.๑ จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๕.๑.๒.๒ จำแนกตามขนาดสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวม ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนในสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๕.๑.๒.๓ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวม ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ๑๐ ปี ลงมา ประสบการณ์ในการทำงาน ๑๑-๒๐ ปี และประสบการณ์ในการทำงาน ๒๑ ปี ขึ้นไป มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๕.๑.๓ แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีดังนี้

๕.๑.๓.๑ ด้านการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ได้นำเอาหลักอิทธิบาท ๔ มาบูรณาการในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งมีความจำเป็นและต้องสอดคล้องกับบริบทของตนเอง พัฒนาศักยภาพให้มีใจรักในสายวิชาการ จัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการให้กับบุคลากรทางการศึกษาทั้งในและนอกสถานที่ ตลอดจนมีการประสานความร่วมมือ

ด้านวิชาการกับสถานศึกษาสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ และศึกษาดูงานสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จตามเกณฑ์มาตรฐานของการศึกษา

๕.๑.๓.๒ ด้านการบริหารงานบุคคลตามหลักอริยาบท ๔ ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องพิจารณาความสามารถของบุคลากร และมอบหมายงานตามความถนัด ในสาระการเรียนรู้ ที่ได้จบการศึกษาเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดกับตัวผู้เรียน พร้อมกับส่งเสริมพลังด้านบวก สร้างขวัญกำลังใจมีสวัสดิการแก่ครูบุคลากร ส่งเสริมให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนมิตร พึ่งพาอาศัยกัน และกัน และจัดค่าตอบแทนให้เหมาะสมโดยยึดตามคุณภาพของการทำงานตลอดจนมีการศึกษาดูงานสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในด้านการบริหารงานบุคคล

๕.๓.๒.๓ ด้านการบริหารงานงบประมาณตามหลักอริยาบท ๔ ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องมีการพิจารณา ไตร่ตรองในการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า มีการจัดทำแผนการดำเนินงานด้านงบประมาณประจำปี มีการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามแผนงานที่วางไว้ มีการจัดทำบัญชีอย่างเคร่งครัดตามระบบราชการอย่างโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ตลอดจนมีการศึกษาดูงานสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำมาปรับใช้ในการบริหารและพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

๕.๓.๒.๔ ด้านการบริหารงานทั่วไปตามหลักอริยาบท ๔ ผู้บริหารสถานศึกษา จำเป็นต้องอาศัยความพอใจ ขยันหมั่นเพียรในหน้าที่ความรับผิดชอบ พิจารณาใคร่ครวญอย่างละเอียดรอบคอบในการดำเนินงาน มีการจัดบุคลากรให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ จัดกิจกรรมเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและเสริมขวัญกำลังใจให้กับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ ตลอดจนมีการติดตาม ประเมินผลการทำงานด้านต่างๆ ในองค์กรของตนเอง และศึกษาดูงานสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จเพื่อนำมาพัฒนาองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยการประยุกต์ใช้หลักอริยาบท ๔ ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ครั้งนี้ มีประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจ นำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ การประยุกต์ใช้หลักอริยาบท ๔ ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๗$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการนำหลักอริยาบท ๔ ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา มาประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียนขั้นพื้นฐาน ทั้งใน ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ **พระมหาวุฒิกุล บัวทอง**^๑ ทำการศึกษาเรื่อง การใช้หลักธรรมอริยบท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในกลุ่ม ๗ ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีการใช้หลักอริยบท ๔ ในการบริหารงาน และด้านวิริยะ มีการนำไปปฏิบัติมากที่สุด ยังสอดคล้องกับ **ชาติรี แนวจำปา**^๒ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้อริยบท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรมีการประยุกต์ใช้อริยบท ๔ ได้แก่ด้านฉันทะด้านวิริยะด้านจิตตะและด้านวิมังสาในการปฏิบัติหน้าที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ **พระวุฒิพงษ์ ถาวรจิตโต (รักเรียน)**^๓ การนำหลักอริยบท ๔ มาใช้ในการปฏิบัติงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการศึกษาค้นพบว่า การนำหลักอริยบท ๔ มาใช้ในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบล พบว่าเจ้าหน้าที่ องค์การบริหารส่วนตำบลมีการนำหลักอริยบท ๔ มาใช้ในการปฏิบัติงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

๕.๒.๒ การประยุกต์ใช้หลักอริยบท ๔ ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามสถานภาพ พบว่า มีดังนี้

๕.๒.๒.๑ ตำแหน่งหน้าที่ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักอริยบท ๔ ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม มีการทำหน้าที่หลากหลายหรือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จึงทำให้มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักอริยบท ๔ ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ไม่แตกต่างกันไปด้วย ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิษญาภา เมธีวรฉัตร** ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอริยบท ๔ ของโรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยา พบว่า ตำแหน่งของบุคลากรโรงเรียนศรีรังสรรค์มีการนำหลักอริยบท ๔ มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เหมือนกัน^๔ แต่ไม่สอดคล้องกับ **พระวัชรินทร์ ชินวโร** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอริยบท ๔ ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครราชสีมา

^๑ พระมหาวุฒิกุล บัวทอง, “การใช้หลักธรรมอริยบท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในกลุ่ม ๗”, **ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒).

^๒ ชาติรี แนวจำปา, “การประยุกต์ใช้อริยบท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^๓ พระวุฒิพงษ์ ถาวรจิตโต (รักเรียน), “การนำหลักอริยบท ๔ มาใช้ในการปฏิบัติงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๔ วิษญาภา เมธีวรฉัตร. “พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอริยบท ๔ : กรณีศึกษาโรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยาสภามหาวิทยาลัย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

ผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูที่มีตำแหน่ง ต่างกัน มีการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ แตกต่างกัน^๕

๕.๒.๒.๒ ขนาดสถานศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าถึงแม้จะมีขนาดสถานศึกษาที่ต่างกัน แต่มีความคิดเห็นการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วิชญาภา เมธีวรจักร** ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนศรีรังสรรค์วิทยา พบว่า ระดับการศึกษาของบุคลากรโรงเรียนศรีรังสรรค์มีการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ไม่แตกต่างกัน^๖ และงานวิจัยของ **กัญญ์วาทภรณ์ กลิ่นนันทนวล** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ พบว่า ระดับการศึกษาของบุคลากรต่างกันมีทัศนคติต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ ไม่แตกต่างกัน^๗

๕.๒.๒.๓ ประสบการณ์ในการทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **กัญญ์วาทภรณ์ กลิ่นนันทนวล** ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ พบว่า ประสบการณ์ในการทำงานของบุคลากรต่างกันมีทัศนคติต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔ ไม่แตกต่างกัน^๘ และงานวิจัยของ **พระวัชรินทร์ ชินวโร** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครราชสีมา ผลวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูที่มีเพศอายุวุฒิการศึกษาตำแหน่งและประสบการณ์ทำงานต่างกันมีการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ แตกต่างกัน^๙

^๕ พระวัชรินทร์ ชินวโร, “การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครราชสีมา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ, หน้า ข.

^๖ เรื่องเดียวกัน.

^๗ กัญญ์วาทภรณ์ กลิ่นนันทนวล, “ประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักงานจังหวัดพิษณุโลกตามหลักอิทธิบาท ๔”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ, หน้า ข.

^๘ เรื่องเดียวกัน.

^๙ พระวัชรินทร์ ชินวโร, “การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครราชสีมา”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ, หน้า ข.

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

๕.๓.๑.๑ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการรณรงค์ให้มีการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาประยุกต์ใช้ในหน่วยงาน/ฝ่าย/แผนก สร้างจิตร่วมกัน สร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ให้ความสำคัญของการใช้ทรัพยากรให้เกิดความคุ้มค่ามากที่สุด

๕.๓.๑.๒ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ควรมีการจัดอบรมผู้บริหารเพื่อส่งเสริมพัฒนาวิธีการบริหารสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท ๔

๕.๓.๑.๓ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ ควรมีกิจกรรมส่งเสริมภาวะผู้นำด้านการบริหารให้กับบุคลากรทางศึกษาอย่างต่อเนื่อง

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการนำผลไปปฏิบัติ

๕.๓.๒.๑ ควรนำผลการศึกษานี้ไปเป็นข้อมูลในการวางแผนการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๕.๓.๒.๒ ควรนำแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ได้จากการศึกษามาปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นปัญหาให้มีความชัดเจนมากขึ้น

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๓.๓.๑ ควรศึกษาในการนำหลักพุทธธรรมอื่นๆ เช่น พรหมวิหาร ๔ สังคหวัตถุ ๔ เป็นต้น มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

๕.๓.๓.๒ ควรจะศึกษากลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาที่มีลักษณะโครงสร้างแตกต่างกันบ้างเพื่อหาความแตกต่าง

๕.๓.๓.๓ ควรจะศึกษาโดยการเพิ่มจำนวน ตัวแปรอิสระให้มีความหลากหลายขึ้น